

Készülődés Zsille Gábor: *Készülődés*, Magyar Napló Kiadó, 2019.

Egy új kötet címadása általában nehéz feladat a költő számára. Lehet, hogy könnyebben ír meg öt verset, mint hogy ezzel a végül kikerülhetetlen feladattal megbirkózzon. Zsille Gábor új kötetének a *Készülődés* címet adta, ami, ha nem is annyira minimalista, mint a válogatott és új verseit tartalmazó *Össze*, de mindenképpen a visszafogott címek közé sorolható. Az olvasó ugyan talál egy *Készülődés* című verset a kötet vége felé, amely a „kései versek” írására való készülődésről szól, ám paradox módon a versben éppen azt mondja ki a költő, hogy „Még nem tudom, hogyan kell írni őket, / nem tudom, milyen a készülődés”. Ez voltaképpen a „készülődés a készülődésre” egzisztenciális állapotát fejezi ki, amit már viszonylag könnyen vonatkoztathatunk önmagunkra, hiszen az élet egésze valamiképpen ennek a jegyében telik el.

Az olvasó egy nyolc ciklusra bontott, vagy ha úgy tetszik, nyolc ciklusból felépülő keménytablás kötet kézbevételeivel indul költészeti vándorútjára. Korábban is egyértelmű volt számomra, hogy Zsille nagyon szeret mesélni; ez az új kötet többszöri elolvasása után tovább erősödött bennem. A verseskötettől nem történeteket váró aggódó olvasót meg kell nyugtatnom, „történeteiben” nincs semmi prózaiság, valódi lírai szövegek mind, noha, akarom mondani, szerencsére, hangfekvésük sokféle. Általában mértéktartóan nosztalgikus ez a hang, olykor szemérmes megrendülésről tanúskodó, máskor ironikus, sőt, horroribile dictu, időnként a frivolitásig is eljut.

A költői szerep, költői identitás keresése és vállalása egyszerre van jelen a könyvben. A Zsille Gáborénál kevés mélyebb és pontosabb megfogalmazása van annak, hogy ki is a költő: „a szavak megszállott szerelmese, / kinek joga van elnevezni a dolgokat – / a létezőket és kitaláltakat.” Az *Újra csak költő* című vers, amelyben ekként ír, finoman utal arra, hogy a szerző nem lehet „csak” költő, s bár nem sajnálatja magát vállalt vagy csupán ráterhelődött feladatai felsorolásával, érezzük, hogy a hivatali ügyek nála is elszívják a lírai energiák egy részét, mint annál a nagy elődnél, akivel egy napon született. Ahhoz, hogy megtudjuk, ki ő, az *Aranyos* című versig mindenképpen el kell jutnunk, ami nem lesz nehéz, mert a könyv bizony olvastatja magát. A kötetzáró vers, a *Visszavedleni* pedig az *Újra csak költő* inverze, egy nagy

sóhaj: „Jó lenne eltávolodni az irodalomtól, / visszavedleni átlagos emberré, átlagos életmóddal, olvasmányokkal.”

Egy kiteljesedő költői életmű mindig izgalmas abból a szempontból is, hogy kiket nevez meg, kikhez kapcsolódik, milyen utalások, vonatkozások rendszerében működik a versvilága. Ebből a szempontból Zsille Gábor világossá teszi a helyzetét, mivel egy egész ciklust szentelt azok megidézésének, akiket fontosnak tartott, szeretett és végül elveszített. Emlékverset kapott Bella István, Lázár Ervin, Nagy Gáspár, Deák László, Hárs Ernő, Prágai Tamás, Csoóri Sándor, Oláh János, Vasadi Péter, Csontos János. Kétségtelen, hogy minden esetben halálra készülő költőtársak a ciklus érintettjei, de a szenvedésben az is érintett, aki írja, s az is, aki olvassa mindezt. Zsille önmagát is beleírja ezekbe a versekbe, önmagát, aki többnyire látogatója, megrendült szemlélője az élettől búcsúzkodó költőtársaknak. Nagy Gáspárt megidéző verse záró sorait idézem, mert kivételes szuggesztivitással ábrázolja azt a rendíthetelenséget, amelyre mindannyian vágyunk, de csak keveseknek adatik meg: „mintha szélvihar idején / a főtérnyi tömegben mindenkinek lobogna / a haja, a sála, csak az övé nem.” A ciklus legtitokzatosabb, legharagosabb darabja a Csontos János emlékére írt *Mit mondott akkor* című vers. A szuggesztív portré a halálos beteg pályatársról újra és újra fölkkavar, mert az értelmetlenség és hiábavalóság falai meredeznek benne. Sem a tetet-lelket gyötörő kórral küzdő férfi, sem a költő, sem az olvasó nem tud megbirkózni ezzel az érzéssel. A közlés el nem mondható, át nem adható, olyan, mint egy zárvány az emlékezetben. Legszívesebben az egész verset idézném, sajnos csak egy részlete férhet el a recenzióban. „De hogy miket mondott János / akkor, két és fél hónappal / halála előtt, magányos // szomorúsággal hangjában: /nem írhatom versbe soha, / kötelez a diszkréció, / s beszámolóm némely sora // bíróság elé utalna. / S ez volt kettőnk zárórája: / kiszálltam, János elhajtott – / akkor láttam utoljára.”

Természetesen ezen a cikluson kívül is van bőséggel utalás, hivatkozás a könyvben, de semmiképp nem annyi, hogy azt érezhetnénk, hogy lényegileg megváltozott volna Zsille Gábor viszonya a posztmodern szövegalkotáshoz. A távolságtartás megmaradt, legfeljebb oldottabbá vált, és úgy vélem, legalább egy

példát érdemes megemlítenem az intertextualitás jelenlétére. Pilinszky János *Introitusz* című versében a bárányról írja, hogy „végigkocog az üvegtengeren”, Zsille Gábor pedig Chopinról írja, hogy „a sápadt körmű, vékony ujjak / tökéletes ütemben végigkocognak / a fekete-fehér csonttengeren”. Tehát Chopin is Bárány, akiről Zsille néhány szó erejéig Pilinszkyül beszél. Ráadásul e két egymásra vetítődő szöveg aranyfedezetét az Újszövetség adja: „A trón előtt kristályként csillogó üvegtenger” (Jel 4,6). A *Kőfejtő* című vers pedig azért valódi meglepetés, mert a szövegeiben a biografikus jelleget könnyedén vállaló Zsille Gábor ezúttal egyértelműen az objektív líra egyik legjelentősebb magyar képviselője, Nemes Nagy Ágnes érett és fegyelmetten szenvedélyes hangját idézi meg: „És megint a fal, / a kőfejtő meredek fala, / az irdatlan tömeg. // És megint a rabság, a kétségbeesett próbálkozás, / a szárnyaszegett kaparászás / csákánnyal, vésővel, ékkel.” A *Származástan* című versében pedig lírai eszközökkel ad igazat Czeizel Endrének, aki a költői tehetség mibenlétének genetikai értelmezésére sok-sok vizsgált génusz után a „gejzír-modellt” alkalmazta. Nincs előzménye, és nem öröklődik. A semmiből előtörő forró vízszög feltör az égbe, majd visszahull, a miéltre nincs magyarázat.

Zsille Gábor egyik legkedveltebb toposza az utazás; földrajzi nevek bőséggel szerepelnek a verseiben, ám a sok referencialitás gyakorlatilag mind egy irányba mutat: az utazás átváltoztatja az utazót, és az utazó átváltoztatja a helyet, ahova érkezik. A kettős érzés abban kapcsolódik össze, hogy olykor átsuhan egy sejtelem az utazásokkal érintett versek szövetségén: mi lenne, ha ott maradnánk, ahova utaztunk? Megmaradna-e az azonosság önmagunkkal? Elsorvadnánk vagy kiteljesednénk? Megmaradna a hely azonossága önmagával? És egyáltalán, kell-e utaznunk ahhoz, hogy úton legyünk? A kötet egyik csúcspontja, a *Hány sziget* című vers nem az egyén, hanem az emberiség nagy utazását, mondhatnánk, zarándokútját jeleníti meg egyszerre józan és lelkesült hangon. „A barbárság tengerén valahogy / mindig felbukkan egy sziget, / fácános mozaikkal, istállókkal, / színezüst mosdótálakkal, kúttal, / és kertek húzódnak körben, kertek, / mellettük tágas magtár és műhely, / az udvarház falán egy napóra.” A három kulcsszó: magtár, műhely, napóra, amelyek révén a földet művelő, kézművességet folytató, kultúrát, civilizációt teremtő emberre utal a költő. Otthon érzem magam

ebben a versben, mert olyan világot ábrázol, amely az enyém is, mert az őseim, közös őseink hozták létre, amely szervesen épült, és annak ellenére nem halt meg, hogy nagy része már a föld alatt pihen.

A recenzió elején említett időnkénti frivolság, az *Üzemi hőfok*, illetve a *Félmost, félmult* ciklusban jelenik meg, noha a kötet egyik csúcsteljesítménye, a gyengédségével fénylő *Gyümölcs* című opus éppen az előbbiben szerepel. Ez tulajdonképpen arra mutat rá, hogy az arányok, egyensúlyok megteremtésére milyen nagy hangsúlyt fektetett a szerző és a kötet szerkesztője. Elsőre ugyan a nyolc ciklusra tagolás némileg túlzásnak tűnik, de a kötet elolvasása után azt érezzük, hogy csak nagy és indokolatlan erőfeszítéssel lehetne egy-egy ciklus rendjét megváltoztatni, vagy valamelyik verset egy másikba áthelyezni.

Zsille Gábor olykor ironizál is, de iróniájába mindig vegyít keserűséget is. A *Komment* című versében így ír: „Idegenek kommentárjait olvasom / egy világhálós oldalon, majd / átváltok egy másikra, s látom, / társadalmunk egészséges, a világgal / minden rendben: a bejegyzések / kivétel nélkül a közérkölc tálján / állnak”. Egészen felkavaró az a Franciaország bizonyos részein a mai napig élő gasztronómiai barbárság, amit a *Felvilágosult hagyományban* ír meg. A *Pillekőnyű dal* pedig arról ad számot, hogy hiába minden igyekezetünk, a rossz újratermelődéskének részesei vagyunk magunk is. Hiába gyűjtjük szorgalmasan a szelektív hulladékot, az szándékaink ellenére mégis az óceánba fog kerülni, növelve a műanyag palackokból összeállt rémisztő – és az élővilágot pusztító – szemétkontinentst.

A *Végigkísér* című ciklus a test elmúlásának regisztereit szólaltatja meg. Kortyonként vesszük magunkhoz a halált, amely így egyre inkább részese életünknek. Szembenézünk vele, készülünk, készülődünk rá. Az élet egy bizonyos kor után talán nem más, mint készülődés arra, hogy méltósággal távozzunk a földi létből? Nem tudom, Zsille Gábor mindenesetre így fogalmaz: „És próbálok mindegyre így, / könnyel megállni önmagam előtt, / a lehető legkisebb ragaszkodással / nézni az ismerős testrészeket, / hallani ezt a felsejlő hangot, / hogy majd a valódi felszabadulás óráján / könnyebb legyen az elválás, / kevésbé fájjon a búcsú.”

Zsille Gábor legújabb kötete úgy egységes, hogy közben sok hangot intonál, sok témát szólaltat meg. Ha bárhol kinyitjuk: „lapjai újabb lapokra nyílnak.”

Filip Tamás